

جامعه الزهراء (سلام الله عليها)

حوزه علمیه خواران

عنوان تحقیق:

# خانواده سالم در قرآن

استاد راهنما:

پژوهشگر  
ملیحه گلکانی

برنامه غیر حضوری  
تابستان ۹۲

بسم الله الرحمن الرحيم

## چکیده:

خانواده کوچک ترین و برترین واحد اجتماعی است که در سازماندهی واحدهای دیگر جامعه نقش محوری و تعیین کننده دارد. به همین جهت است که اسلام در میان تمام نهادهای اجتماعی و تشکیلات مدنی، خانواده را بیش از همه مورد توجه قرار داده است و بر اصالت آن تأکید نموده است.

هدف از این تحقیق رسیدن به تعریف صحیح از خانواده سالم، آشنایی با آسیب های این نهاد مقدس، یافتن راهکارهای عملی برای نجات افراد جامعه از این آسیب ها و یاری نمودن افراد در این امر خطیر می باشد، که در این زمینه بسیار سودمند است.

با مطالعه و بررسی در منابع و کتبی که مربوط به مبحث خانواده است و همچنین با جستجو در سایت های مختلف اینترنت و مقالاتی که در مورد این مباحث نوشته شده، انسان به خوبی درمی یابد که اگر این نهاد مقدس سالم و استوار باشد، جامعه نیز سالم تر و بانشاط تر خواهد بود. زیرا در سایه اصلاح خانواده است که همه چیز اصلاح خواهد شد و راه کمال و سعادت را طی خواهد کرد.

از آن جایی که سلامت جامعه در گرو پایه گذاری صحیح این نهاد مقدس و مراقبت های جامع افراد در این زمینه است و منطقی ترین شکل ارائه این مراقبت، افزایش آگاهی های عمومی و مشارکت یکایک افراد جامعه است، سزاوار است با تمسک به آیات و روایات معصومین و گفتار بزرگان به بحث و بررسی پیرامون آن پرداخته شود.

## تقدیم

تقدیم به او که همه چیز از اوست.

و عشق به او، هدیه ای است از درگاه قدس الهی اش و توفیق علم و عمل به آن فضیلتی است که به  
بندگان خالصش عطا می کند.

تقدیم به بندگان خالصش به نمونه کامل خانواده پایدار (خاندان نبوت و امامت) آنان که از تبار  
عشقند و سیره و رفتارشان همواره آموختنی است.

تقدیم به پدر و مادر مهربان و دلسوزم به پاس پاک ترین و خالصانه ترین محبت ها و زحمات بی  
دریغشان آنان که از کودکی مرا با سیره و معارف زلال اهل بیت (علیهم السلام) آشنا ساختند و در این مسیر  
مشوقم بودند

## فهرست مطالب

مقدمه ..... ۷

### فصل اول: مباحث مقدماتی

#### گفتار اول: کلیات

۱. تعریف و تبیین موضوع ..... ۱۰
۲. ضرورت و اهمیت موضوع ..... ۱۰
۳. پیشینه موضوع ..... ۱۱
۴. روش تحقیق ..... ۱۲
۵. مراحل و ساختار تحقیق ..... ۱۲
۶. مشکلات و موانع ..... ۱۳
۷. سوالات اصلی و فرعی ..... ۱۳

#### گفتار دوم: مفهوم شناسی

- تعریف لغوی و اصطلاحی ..... ۱۵

### فصل دوم: ارزش و اهمیت خانواده

#### فصل سوم: ویژگی‌های خانواده سالم در قرآن

۱. محبت ..... ۲۰
۲. همدلی و همراهی ..... ۲۲
۳. احترام متقابل ..... ۲۳
۴. شناخت حقوق متقابل ..... ۲۴

## راه کارها و پیشنهادات

شک نیست که بهترین راه رسیدن به جامعه‌ای سالم و سعادت‌مند در گرو برخورداری همه افراد خانواده سالم است. در اینجا به ارائه چند راه کار پرداخته می‌شود:

الف) اولین و مهم‌ترین گام برای رسیدن به یک خانواده سالم، از همان ابتدای انتخاب همسر آغاز می‌شود. وظیفه مهم دختر و پسر در آستانه ازدواج، شناخت شرایط لازم برای همسر و تطبیق آن بر فرد مورد نظر است. تأکید بر همسان همسری یا کوفیت در تعالیم اسلام می‌تواند از بروز اختلافات بعدی در خانواده پیشگیری کند.

ب) بسیاری از مشکلات خانواده، ناشی از عدم شناخت وظایف، راه‌های برقراری ارتباط و روش حل مسائل است. این ناآگاهی سبب می‌شود که برخی زوجین نتوانند از زندگی خانوادگی خود بهره لازم را ببرند و چه بسا این موهبت بزرگ الهی را که می‌توانست موجب خوشبختی آنان باشد به دت خود تباه کنند. از این رو یکی از راهبردهای مهم حل مسائل خانوادگی رویکرد آموزشی که شامل مراحل زیر است:

۱. روشن شدن اهداف و ارزش‌هایی که در این قسمت، مقاصد هریک از زوجین و انتظارات آنان برای یکدیگر بیان شده و زمینه تعدیل آنها فراهم می‌شود.

۲. آموزش ارتباط و تبادل نظر

۳. فنون تنظیم وقت به ویژه برای خانواده‌هایی که هر دو شاغل‌اند، بسیار ضروری است.

الف) والدین نقش الگویی دارند، فرزندان در اولین مرحله تربیت رفتار و کردار والدینشان را مشاهده می‌نمایند و آنان را الگوی خود می‌دانند. بنابراین احترام متقابل همسران، روابط سالم آنان در تربیت فرزندان، سازنده و اثربخش بوده و آنان نیز به همین گونه عمل می‌کنند.

ب) با توجه به اینکه خانواده سنگ بنای جامعه است و هرگونه اقدام و رشد در سایه خانواده به دست می‌آید، پشتیبانی از خانواده وظیفه همه بویژه صدا سیما است. برنامه‌ریزی‌ها و برنامه‌سازی‌ها باید برای حفظ و حراست خانواده از خطرهای آسیب‌ها باشد. این لغزشی بزرگ است که خانواده موقعیت اصیل خود را از دست بدهد و در مسیری قرار گیرد که انحرافی و خطرآفرین باشد. برنامه‌سازان باید در فیلم‌های خود، فرهنگ درک متقابل، تکریم یکدیگر و عذرخواهی هنگام اشتباه و امیال همسران ترویج دهند.

ج) همچنین نباید در برنامه‌های کارشناسی صدا و سیما از دانش‌آموختگان با افکار غربی که هیچ‌آشنایی با فرهنگ اسلامی ندارند، یا معارف اسلامی را در شکل‌دهی نظام خانواده اجرا نشدنی می‌دانند، استفاده کرد. زیرا این‌گونه افراد، مسائل را با نظریه‌ها جبرگرایانه و اندیشه‌های فروید دنبال می‌کنند.

نه تنها ارائه این برنامه کارشناسی، مشکلات خانواده‌های جامعه اسلامی را حل نمی‌کند که در برخی موارد، خانواده را دچار تعارض می‌کند. پس کارشناسان برنامه‌های خانوادگی، تربیتی و اجتماعی باید از فرهنگ اسلامی جامعه و مبانی فکری، دینی، آگاهی لازم را داشته باشند تا راه‌کارهایی برای استحکام و سلامت خانواده و رعایت ارزش‌های دینی و فرهنگی ارائه دهند.

د) در انتها به طلبه‌ها افرادی که در زمینه کارهای پژوهشی فعالیت دارند، پیشنهاد می‌نمائیم که با توجه به این‌که امروزه، خانواده دچار مشکلات و چالش‌های اساسی شده، به پژوهش‌های دیگر در زمینه‌های خانواده بپردازند تا آگاهی افراد در تمام سطوح مختلف جامعه افزایش یابد و همه از خانواده‌های سالمی برخوردار شوند.

## خلاصه

خانواده کوچک‌ترین و برترین واحد اجتماعی است، که در سازماندهی واحدهای دیگر جامعه نقش محوری و تعیین‌کننده دارد. به همین جهت است که اسلام در میان تمام نهادهای اجتماعی و تشکیلات مدنی، خانواده را بیش از همه مورد توجه قرار داده است و بر اصالت آن تأکید نموده است.

با بررسی و تحقیق در اهمیت خانواده، انسان به خوبی درمی‌یابد که اگر این نهاد مقدس، سالم و استوار باشد جامعه نیز سالم‌تر و بانشاط‌تر خواهد بود، زیرا در سایه اصلاح خانواده است که همه چیز اصلاح خواهد شد و راه کمال و سعادت را طی خواهد کرد.

## فهرست منابع

۱. قرآن مجید، ترجمه محمد مهدی فولادوند، قم، دارالقرآن الکریم
۲. استیری، خلیل، همسران موفق، کلید کامیابی در زندگی همسران، چاپ اول، تهران، انتشارات انجمن و اولیاء مربیان، ۱۳۷۸.
۳. انصاریان، حسین، نظام خانواده در اسلام، چاپ سیزدهم، قم، انتشارات ام‌ایها.
۴. بلوچ، غلامرضا، فرهنگ مصور فارسی، چاپ دوم، انتشارات شباهنگ، چاپ نوبهار، ۱۳۷۹.
۵. بهشتی، احمد، خانواده در قرآن، قم، انتشارات طریق اللقدس.
۶. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، تهران، جاویدان، ۱۳۵۶.
۷. حاج علی اکبری، محمدجواد، مطلع عشق، دفتر نشر فرهنگ، ۱۳۷۷.
۸. حسینی دشتی، سید مصطفی، معارف و معاریف (دایره المعارف جامع اسلامی)، چاپ سوم، موسسه فرهنگی آرایه، ۱۳۷۹، جلد ۱۰.
۹. حسینی، سید داوود، روابط سالم در خانواده، چاپ پنجم، قم، مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما، موسسه بوستان کتاب، ۱۳۷۸.
۱۰. حیدری، مجتبی، دینداری و رضامندی خانوادگی، چاپ اول، قم، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
۱۱. خمسه، اکرم، آموزش قبل از ازدواج (راهنمای عملی برای زوج‌های جوان)، چاپ اول، قم، نشر زمزم هدایت، ۱۳۸۹.
۱۲. خوارزمی، موفق بن احمد، مناقب، ابوالحسن حقیقی، تهران، برهان، ۱۳۷۴.
۱۳. رشیدپور، مجید، تعادل و استحکام خانواده، چاپ اول، تهران، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۳.
۱۴. سالاری فر، محمدرضا، نظام خانواده در اسلام، قم، مرکز نشر هاجر، چاپ دوم، پاییز ۱۳۸۵.
۱۵. شرف‌الدین، حسین، تحلیل اجتماعی از صله رحم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، قم، چاپ اول، ۱۳۷۸.
۱۶. شرفی، محمدرضا، مهارت‌های زندگی در سیره رضوی، انتشارات آستان قدس رضوی، چاپ دوازدهم، پاییز ۱۳۹۰.
۱۷. صدری افشار، غلامحسین، نسرین حکمی و نسترین حکمی، فرهنگ فارسی امروز، چاپ اول، تهران، چاپ فرهنگ معاصر، ۱۳۸۱.
۱۸. طبرسی - محقق نوری، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، موسسه آل البيت لإحياء التراث، چاپ اول.

۱۹. عمید، حسن، فرهنگ فارسی، چاپ اول، تهران، نشر اشجع، ۱۳۸۹.
۲۰. کلینی، ابی جعفر بن یعقوب، فروع من الکافی، چاپ سوم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، بهار ۶۷.
۲۱. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم، بیروت، موسسه وفا، ۱۴۰۳ق ۱۱۰جلد.
۲۲. محمودیان، حسین، دانش خانواده، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۳.
۲۳. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، به اهتمام عزیزالله علیزاده، چاپ اول، تهران، نشرندا، چاپخانه امین، ۱۳۸۱.
۲۴. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۷۳.
۲۵. نصرآبادی، علی باقر، جامعه‌شناسی خانواده، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه جامع علمی کاربردی، ۱۳۷۸.
۲۶. نصیری، محمود، راز بقاء خانواده، چاپ اول، تهران، نشر و تبلیغ بزی، ۱۳۸۰.
۲۷. الهامی‌نیا، علی اصغر، آیین زندگی، چاپ اول، قم، پژوهشکده تحقیقات اسلامی نشر زمزم هدایت، ۱۳۸۹.

مقاله: آثارمنفی سوءظن و بدگمانی در خانواده، نرگس حبیبی، ۱۱۳۹.